

Protocol medicijnverstrekking en medisch handelen op school



Stichting
Openbaar Primair Onderwijs
Steenwijkerland
Zwartewaterland

Stichting Op Kop
Giethoorn, februari 2009

Inhoudsopgave

1	Inleiding over medicijnverstrekking en medisch handelen	3
2.	Het kind wordt ziek op school	4
3.	Het verstrekken van medicijnen op verzoek	5
4.	Medische handelingen	6

Bijlagen

1. Het kind wordt ziek op school
Toestemmingsformulier
2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek.
Toestemmingsformulier
3. Het uitvoeren van medische handelingen
Toestemmingsformulier
4. Het uitvoeren van medische handelingen
Bekwaamheidsverklaring
5. Hoe te handelen bij een calamiteit
Richtlijnen

Algemene opmerkingen

- Met school wordt bedoeld: alle scholen voor (speciaal) basisonderwijs en voortgezet onderwijs.
- Met 'leraar' wordt ook 'docent' bedoeld.
- Overal waar 'het kind' staat wordt ook 'de leerling' bedoeld.
- Voor de leesbaarheid van het stuk wordt over ouders gesproken wanneer wij ouder(s)/verzorger(s) bedoelen.
- Overal waar 'hij' wordt vermeld, wordt ook 'zij' bedoeld.

De tekst van dit protocol is met toestemming overgenomen uit de protocollen van de GGD Friesland en de HVD/GGD Groningen.

1. Inleiding over medicijnverstrekking en medisch handelen

Leraren worden op school regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgt de schoolleiding steeds vaker het verzoek van ouders(s)/verzorger(s) om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen.

Een enkele keer wordt werkelijk medisch handelen van leraren gevraagd zoals het geven van sondevoeding, het toedienen van een zetpil of het geven van een injectie.

De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden.

Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn.

Met het oog op de gezondheid van kinderen is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Leraren en schoolleiding moeten zich realiseren dat wanneer zij fouten maken of zich vergissen zij voor deze handelingen aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Daarom wil de Stichting op Kop door middel van dit protocol scholen een handreiking geven over hoe in deze situaties te handelen.

De drie te onderscheiden situaties zijn:

- Het kind wordt ziek op school
- Het verstrekken van medicijnen op verzoek
- Medische handelingen

De eerste situatie laat de school en leraar geen keus. De leerling wordt ziek of krijgt een ongeluk en de leraar moet direct bepalen hoe hij moet handelen.

Bij de tweede en de derde situatie kan de schoolleiding kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische handeling. Voor de individuele leraar geldt dat hij mag weigeren handelingen uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht.

Op de volgende pagina's wordt elk onderdeel beschreven. In de bijlagen vindt u het betreffende toestemmingsformulier en/of bekwaamheidsverklaring.

Wij adviseren u die formulieren te gebruiken.

Heeft u naar aanleiding van dit protocol nog vragen dan kunt u zich wenden tot de Stichting Op Kop.

2. Het kind wordt ziek op school

Wat gebeurt met enige regelmaat: een kind komt 's morgens gezond op school en krijgt tijdens de schooluren last van hoofd- of buikpijn of een andere pijn. Ook kan het bijvoorbeeld door een insect worden geprikt. Een leraar verstrekt dan vaak - zonder toestemming of medeweten van ouders - een 'paracetamolletje' of wrijft een zalfje op de plaats van een insectenbeet.

In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is, naar huis moet.

Wanneer moeten de ouders worden gewaarschuwd?

Als een kind duidelijk ziek is en niet meer met de les kan meedoen, neemt de school contact op met de ouders met het verzoek om het kind op te halen. Belangrijk is om te melden waarom het kind niet kan blijven en af te spreken hoe laat de ouders komen en wat er tot die tijd met het kind gebeurt. Er wordt van uit gegaan dat een kind binnen een uur opgehaald kan worden. Om in geval van nood de ouders snel te kunnen bereiken, moet zijn vastgelegd waar en hoe zij bereikbaar zijn. Het kan ook voorkomen dat een leerkracht bij een kind bepaalde ziekteverschijnselen opmerkt die extra aandacht of medische behandeling vragen. Dit kan de leerkracht bespreken als de ouders het kind komen ophalen. Ook kan de leerkracht de ouders bellen of het kind een briefje meegeven.

Wanneer een leraar inschat dat het kind bij een eenvoudig middel is gebaat, dan is het toch gewenst om altijd eerst contact te op te nemen met de ouders. Wij adviseren u, indien mogelijk, het kind zelf met de ouders te laten bellen. Vraag daarna toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken (zie bijlage 1).

Wanneer wordt een huisarts gewaarschuwd?

In principe zijn bij ziekte van een kind de ouders degenen die bepalen wat er moet gebeuren. Zij nemen de beslissing om al dan niet een arts te raadplegen. Alleen als er acuut gevaar dreigt schakelt de school direct een arts in.

Voorbeelden van dergelijke gevallen zijn:

- Een kind dat het plotseling benauwd krijgt
 - Een kind dat bewusteloos raakt of niet meer op aanspreken reageert
 - Een kind met plotselinge hoge koorts
 - Een kind dat plotseling ernstig ziek lijkt
 - Ernstige ongevallen
-

3. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Als een kind medicijnen nodig heeft gedurende het verblijf op school zullen de ouders hun zeggenschap over de toediening van de geneesmiddelen moeten overdragen aan de school/leerkracht.

Om de gezondheid van kinderen te waarborgen is het van groot belang dat de geneesmiddelen op een juiste wijze worden verstrekt.

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, antibiotica of zetpillen bij epilepsie. Ouders vragen dan aan de schoolleiding of een leraar om deze middelen te verstrekken.

Het is in dit geval van belang deze toestemming schriftelijk vast te leggen (zie bijlage 2). Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.

Leg de volgende zaken schriftelijk vast:

- Om welke medicijnen het gaat
- Hoe vaak het gegeven moet worden
- In welke hoeveelheden (dosering)
- Op welke manier het geneesmiddel moet worden gebruikt
- De periode waarin de geneesmiddelen worden verstrekt
- De wijze van bewaren en opbergen
- De wijze van controle op de vervaldatum

In bijlage 2 staat een voorbeeld van een medicijninstructie.

Door het vastleggen van deze gegevens geven ouders duidelijk aan wat zij van de school verwachten en weet de school op haar beurt precies wat zij moet doen en waar zij verantwoordelijk voor is.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders worden overlegd over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- Neem de geneesmiddelen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het kind.
- Controleer de uiterste gebruiksdatum voor toediening.
- Laat de ouders een nieuw geneesmiddel altijd eerst thuis toepassen.
- Lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen.
- Bewaar het geneesmiddel indien nodig in de koelkast (in een goed afgesloten bewaardoos), of in een afgesloten kast, buiten het bereik van kinderen en/of onbevoegden.

Mocht de situatie zich voordoen dat een kind niet goed op een medicijn reageert of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg in alle gevallen dat u duidelijk alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en /of specialist van het kind, het medicijn dat is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt (zie bijlage 5: Hoe te handelen bij een calamiteit).

4. Medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven op school en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziek zijn. Gelukkig zien steeds meer scholen in hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om zoveel mogelijk naar school te gaan.

In uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan de schoolleiding en/of leraren vragen handelingen te verrichten die vallen onder medisch handelen.

Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel bij suikerpatiënten door middel van een vingerprikje. Normaal gesproken worden deze handelingen door de ouders zelf verricht. In uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep op de schoolleiding en de leraren gedaan.

Bij voorkeur zouden scholen een vaste ruimte moeten hebben waar leerlingen zelf kunnen prikken, bijvoorbeeld bij diabetes.

Schoolbesturen moeten zich, wanneer wordt overgaan tot het uitvoeren van een medische handeling door een leraar, wel realiseren dat zij daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich nemen. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is goed zich te realiseren wat hiervan de consequenties kunnen zijn.

Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor dergelijke ingrijpende handelingen hun toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders kan de schoolleiding of leraar helemaal niets doen. Gezien de ingrijpendheid van de handelingen moet de schoolleiding schriftelijke toestemming van de ouders vragen (zie bijlage 3).

Wettelijke regels

Voor de hierboven genoemde medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt. De wet 'Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg' (wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen wordt gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk aan de hand waarvan ook een aantal regels is te geven voor schoolbesturen en leraren als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen – mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen mogen medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet is bevoegd, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Aansprakelijkheid

Vorenstaande is ook van toepassing wanneer een leraar bij een leerling een medische handeling verricht. Technisch gezien vallen leraren niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische en paramedische beroepen. Soms worden leraren betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat leraren gevraagd wordt om een medische handeling bij een kind uit te voeren. Deze, niet alledaagse, positie van de leraar moet hierbij serieus worden genomen. Daarom moet een leraar een gedegen instructie krijgen hoe hij de handeling moet uitvoeren.

Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt schriftelijk vastgelegd in een bekwaamheidsverklaring (zie bijlage 3).

Zodoende wordt een optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leraar en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school zal duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld. Dit betekent dat een leraar in opdracht van een arts moet handelen die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van die medische handeling.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Heeft een leraar geen bekwaamheidsverklaring dan kan hij bij onoordeelkundig handelen aangesproken worden voor de aangerichte schade. Het schoolbestuur is echter weer verantwoordelijk voor datgene wat de leraar doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Een schoolbestuur dat niet kan bewijzen dat een leraar voor een bepaalde handeling bekwaam is, raden wij aan de medische handelingen **niet** te laten uitvoeren.

Een leraar die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht - bijvoorbeeld omdat hij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht - zou de medische handeling eveneens niet mogen uitvoeren. Een leraar die onbekwaam en/of zonder opdracht van een arts deze handeling verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld.

Daarnaast is van belang te beseffen en in de schoolorganisatie rekening te houden met het feit dat er verschillen kunnen zijn tussen leerkrachten; de ene leerkracht kan zich bekwaam achten een (medische) handeling uit te voeren, een andere leerkracht kan met argumenten van mening zijn dat hij/zij een handeling niet kan uitvoeren.

Om zeker te zijn dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid is gedekt, is het raadzaam om, voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen, contact op te nemen met de verzekeraar van de school. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, omdat, wanneer de verzekeraar van een en ander op de hoogte wordt gesteld, hij deze risico's kan meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, stel u zich dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van het kind.

Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand heeft. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

Bijlage 1
Het kind wordt ziek op school
Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier

Toestemming tot handelwijze voor als het kind ziek wordt op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met de ouders. Het kan een enkele keer voorkomen dat de ouders (of een ander door hen aangewezen persoon) niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet, dan zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een eenvoudige pijnstiller of dat een arts moet worden geconsulteerd. Als u met bovenstaande akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam leerling : _____

Geboortedatum : _____

Wanneer onderstaande gegevens reeds op het inschrijfformulier zijn vermeld, dan kunt u verdergaan op de volgende pagina.

Adres : _____

Postcode : _____ Plaats: _____

Naam ouder(s)/verzorger(s) : _____

Telefoon thuis : _____ werk: _____

mobiel : _____

Naam huisarts : _____ telefoon: _____

Te waarschuwen persoon, indien de ouders niet te bereiken zijn:

Naam : _____

Telefoon : _____ mobiel: _____



Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

- Medicijnen:

- Ontsmettingsmiddelen:

- Smeerseltjes/zalfjes tegen bijvoorbeeld insectenbeten

- Pleisters:

- Overig:

Wilt u veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie. Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

Naam : _____
Ouder/verzorger van : _____
Plaats : _____
Datum : _____
Handtekening : _____

Bijlage 2
Het verstrekken van medicijnen op verzoek
Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier

Toestemming ouder/verzorger tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

naam leerling : _____

geboortedatum : _____

adres : _____

postcode en plaats : _____

naam ouder(s)/verzorger(s): _____

telefoon thuis: _____ mobiel: _____

telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

Naam van het medicijn:

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

_____ uur

_____ uur

_____ uur

Medicijnen mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Dosering van het medicijn:

Wijze van toediening:



Wijze van bewaren:

Controle op vervaldatum door:

naam : _____

functie : _____

Bij een verandering van medicatie of dosering van bestaande medicatie, informeert de ouder/verzorger schriftelijk de schoolleiding c.q. de leerkracht die de medicijninstructie heeft gehad.

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leraar, die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

Naam : _____

Ouder/verzorger van : _____

Plaats : _____

Datum : _____

Handtekening : _____

Medicijninstructie

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op:

datum: _____

Door:

Naam : _____

Functie : _____

Van : _____ (instelling)

Aan:

Naam : _____

Functie : _____

Van : _____

(naam school en plaats)

Persoonlijke afspraken epilepsie

Naam : _____

Geboortedatum : _____

Adres : _____

Telefoon : _____

Huisarts : _____ telefoon: _____

Specialist: : _____

Omschrijving aanvallen:

Medicatie : _____

Medicatie bij aanval : _____

Plaats waar medicijnen worden bewaard:

Bijzondere afspraken:

Datum: _____

Handtekening ouder: _____

Handtekening leerling (vanaf 12 jaar): _____

Bijlage 3
Het uitvoeren van medische handelingen
Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier

Toestemming tot het uitvoeren van medische handelingen

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenaamde 'medische handeling' op school bij:

naam leerling : _____

geboortedatum : _____

adres : _____

postcode en plaats : _____

naam ouder(s)/verzorger(s): _____

telefoon thuis: _____ mobiel: _____

telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

naam medisch contactpersoon : _____

telefoon : _____

Beschrijving van de ziekte waarvoor de medische handeling op school bij de leerling nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren medische handeling:

De medische handeling moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

_____ uur

_____ uur

_____ uur

_____ uur



De medische handeling mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

Manier waarop de medische handeling moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: ja/nee

Instructie medisch handelen	
Er is instructie gegeven over de juiste uitvoering van medisch handelen + controle op	: _____ (datum)
Door:	
Naam	: _____
Functie	: _____
Van	: _____ (instelling)
Aan:	
Naam	: _____
Functie	: _____
Van	: _____
	(naam school en plaats)

Naam : _____

Ouder/verzorger : _____

Plaats : _____

Datum : _____

Handtekening : _____

Bijlage 4
Bekwaamheidsverklaring

Bekwaamheidsverklaring

Bekwaamheidsverklaring voor het uitvoeren van medische handelingen

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling:

verklaart dat,

naam werknemer : _____

functie : _____

werkzaam bij : _____

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handelingen bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam leerling : _____

geboortedatum : _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende:

Naam : _____

Functie : _____

Werkzaam bij : _____

Plaats : _____

Datum : _____

Handtekening : _____

Bijlage 5
Hoe te handelen bij een calamiteit
Richtlijnen

Richtlijnen

Hoe te handelen bij een calamiteit ten gevolge van:

- het toedienen van medicijnen aan een kind
 - het uitvoeren van een medische handeling

 - Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen.
 - Waarschuw een volwassene voor bijstand of laat één van de kinderen een volwassene ophalen waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen.
 - Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind.
 - Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
 - Geef door naar aanleiding van welk medicijn of medische handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en eventueel welke fout is gemaakt.
 - Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt of laat ze direct door iemand opzoeken, zoals:
 1. Naam van het kind
 2. Geboortedatum
 3. Adres
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen, persoon
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts/specialist
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijn of medische handeling nodig is.
 - Bel de ouders: bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon.
 1. Leg duidelijk uit wat er is gebeurd.
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
 3. In geval van ziekenhuisopname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.
-